

Mate Božić

Udruga studenata povijesti “Toma Arhiđakon”

Mate Božić

Student druge godine diplomskog studija povijesti i filozofije
Predsjednik Udruge studenata povijesti “Toma Arhiđakon”
udruga.toma_arhidjakon@yahoo.com

Studenti povijesti splitskog Filozofskog fakulteta nisu mogli na ljepši način obilježiti posljednja predavanja akademske godine 2011./2012.: dana 30. svibnja 2012. svjedočili su i sudjelovali u stvaranju Udruge studenata povijesti, nazvane prema Tomi Arhiđakonu, znamenitoj личности splitske i hrvatske srednjovjekovne Hrvatske. Sretna je i namjerna okolnost da se datum osnivanja Udruge podudara sa spomendanom konstituiranja prvog višestranačkog demokratski izabrana Hrvatskog sabora. Nemjerljiva je, naime, povijesna uloga Hrvatskog sabora u očuvanju državnosti i samostalnosti naše domovine. Osnivanjem Udruge na isti datum splitski su studenti i na taj način iskazali poštovanje prema tako važnoj instituciji. Splitski su se studenti povijesti uz podršku svojeg Odsjeka za povijest odlučili osnovati udrugu koja, među ostalim, ima za cilj svratiti pozornost na slavne sinove ovoga grada, poput cara Dioklecijana, sv. Dujma, Ivana Ravenjanina, Marka Marulića, don Frane Bulića i drugih. Jedan od njih je i Toma Arhiđakon, znameniti splitski kroničar, autor *Historiae Salonitanae*, vrlo vrijedna djela za ranu hrvatsku povijest, u kojemu se nalaze mnogobrojni podatci o prošlosti Splita. To je bilo razlogom što je izbor imena Udruge pao upravo na njega, splitskog kroničara, klerika i povjesnika... Udruga je osnovana na inicijativu nekolicine studentica i studenata povijesti I. godine diplomskog studija, koji su uvidjeli potrebu za njezinim osnivanjem i široke mogućnosti koje se djelovanjem takve studentske udruge otvaraju, kako za same studentice i studente, tako i za društvo u cjelini. Osnivači Udruge bili su predstavnici svih studijskih godina studija povijesti. Naglasili su važnost osnivanja Udruge čiji će ciljevi biti promicanje povijesti, i to organiziranjem seminara i posjetima arheološkim nalazištima, arhivima i povijesnim institucijama,

Zajednička slika sa osnivačke skupštine Udruge

kao i osmišljavanje i realizacija projekata za poboljšanje kvalitete obrazovanja studenata povijesti. Na osnivačkoj skupštini članovi Udruge istaknuli su da namjeravaju organizirati i posjećivati kulturne, znanstvene i društvene tribine, glazbene i scenske priredbe, predstavljanja knjiga i otvaranja likovnih izložaba, stručne seminare i znanstvene skupove iz područja povijesti, a sve s ciljem upoznavanja šire javnosti, posebno mladih, s poviješću svakodnevice i kulturnom baštinom grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije.

Na osnivačkoj skupštini Udruge “Toma Arhiđakon” za prvog je predsjednika izabran potpisnik ovih redaka, a odlučeno je da se Udruga učlani u međunarodnu organizaciju studenata povijesti ISHA kako bi se međunarodnom suradnjom ostvario prekogranični pristup povijesnim problemima.

Sve prisutne studente i profesore, koji su dvoranu U1 na “Klerikatu” ispunili do posljednjeg mjesta, srdačno su pozdravili ondašnji dekan Fakulteta prof. dr. sc. Marko Trogrlić, ondašnji prodekan za znanost i međunarodnu suradnju, a sadašnji dekan Fakulteta prof. dr. sc. Aleksandar Jakir, ondašnji pročelnik Odsjeka za povijest prof. dr. sc. Josip Vrandečić te dugogodišnji vanjski suradnik Odsjeka za povijest prof. dr. sc. Vicko Kapitanović, redom omiljeni profesori mladih splitskih povjesničara, koji su izrazili oduševljenje inicijativom svojih studenata za “izvannastavnim” učenjem povijesti putem rada u Udruzi, čiji su rad obećali pomagati.

Iako je Udruga studenata povijesti "Toma Arhiđakon" osnovana tek potkraj svibnja 2012., prve organizirane aktivnosti splitskih studentica i studenata povijesti počele su mnogo prije, a vezane su uz organizaciju trećih "Jadranskih susreta" studenata povijesti, koji su otvoreni 28. ožujka 2008. upravo u Splitu, uz sudjelovanje kolegica i kolega iz Pule i Rijeke. "Jadranski susreti" održani u Splitu 2008. imali su za svoj cilj što obuhvatnije obraditi dinamiku tzv. malih povijesnih događaja i pomaka u jadranskoj povijesti te ukazati na bogato kulturno-civilizacijsko naslijeđe jadranskoga obalnog i kopnenog prostora.

Studentice i studenti Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu organizirali su i šeste "Jadranske susrete", koji su se održali od 24. do 27. ožujka 2011. u Splitu pod nazivom "Pojedinač i zajednica na istočnoj obali Jadrana". "Jadranski susreti" 2011. okupili su kolegice i kolege iz Rijeke i Zadra, a sudionice i sudionici bili su podijeljeni u četiri radionice koje su tematizirale oblike komunalnog života na Jadranu, individualne portrete iz jadranske povijesti, intelektualni život u jadranskim gradovima i Jadransko more kao mjesto interkulturnih kontakata.

Nakon studentskih aktivnosti vezanih uz "Jadranske susrete", u svibnju 2012. godine uslijedilo je, najzad, i osnivanje Udruge studenata povijesti "Toma Arhiđakon". Udruga je već na početku za prioritetne ciljeve svoga djelovanja postavila promicanje i populariziranje povijesti i historiografije, ostvarivanje prekogranične suradnje u svrhu poticanja historiografskog istraživanja te poboljšanje studentskog standarda i uvjeta studiranja. Udruga je svojim aktivnostima nastojala prije svega probuditi zanimanje za povijest i historiografiju, kako među studentskom zajednicom, tako i u širim društvenim okvirima. U tom smislu članice i članovi Udruge trudili su se popratiti različite historiografske znanstvene skupove, simpozije i povijesne događaje, razviti suradnju sa sličnim studentskim organizacijama te organizirati obilježavanje obljetnica značajnih povijesnih događaja.

Tako su već u lipnju 2012. članice i članovi Udruge studenata povijesti "Toma Arhiđakon", pod stručnim vodstvom stručnjaka za starokršćansku arheologiju i profesora na Filozofskom fakultetu u Splitu dr. sc. Vicka Kapićanovića, posjetili arheološke lokalitete Rižinice i Crkvine u Solinu kako bi probudili zanimanje javnosti za vrijednu, ali i donekle zanemarenu kulturno-povijesnu baštinu.

Nakon posjeta Rižinicama i Crkvinama, prva u nizu povijesnih obljetnica koju je Udruga "Toma Arhiđakon" imala priliku obilježiti bila je 130.

obljetnica pobjede hrvatskih narodnjaka na općinskim izborima u Splitu 1882. godine. Nakon simboličnog obilježavanja obljetnice, 7. i 8. studenoga 2012. u prostorijama Sveučilišne knjižnice u Splitu, održan je niz studentskih izlaganja u okviru kojih je kroz različite aspekte (političke, društvene i kulturne) analizirana historiografska problematika pobjede splitskih narodnjaka nad autonomašima u Splitu 1882. Program je zaokružen 9. studenoga 2012. svečanom proslavom tog značajnog povijesnog događaja, koja je za svoju svrhu imala upoznavanje široke publike s tom važnom povijesnom temom.

Tijekom suradnje sa sličnim studentskim organizacijama Udruga je potaknula okupljanje hrvatskih studentskih povjesničarskih organizacija u okviru "Hrvatske studentske povjesničarske inicijative", a početkom prosinca 2012. članice i članovi Udruge, na poziv kolegica i kolega iz Društva studenata povijesti "Ivan Lučić-Lucius", posjetili su historiografski simpozij "Dies historiae", koji se održavao na Hrvatskim studijima u Zagrebu.

U siječnju 2013. članice i članovi Udruge studenata povijesti "Toma Arhiđakon" posjetili su tvrđavu Klis, uz domaćinstvo povijesne postrojbe "Kliški uskoci" i stručno vodstvo profesora Filozofskog fakulteta u Splitu dr. sc. Marka Trogrlića. U toj je prilici Udruga uspostavila suradnju s povijesnom postrojbom "Kliški uskoci", osobito na području uvijek zanimljive oživljene povijesti.

Druga u nizu obilježavanja značajnih povijesnih obljetnica bila je 20. obljetnica jedne od najznačajnijih operacija Domovinskog rata – oslobodilačke vojno-redarstvene operacije "Maslenica" (22. - 27. siječnja 1993.). Program obilježavanja organiziran je 21. i 22. siječnja 2013. u Sveučilišnoj knjižnici i Gradskoj knjižnici Marka Marulića u Splitu, uz sudjelovanje i izlaganja studentica i studenata te umirovljenog brigadira Stanka Čelara, sudionika operacije "Maslenica", o siječanjskim danima 1993., koji su bili ključni za Dalmaciju tijekom Domovinskog rata. U okviru programa obilježavanja pjesme iz zbirke "Zajedno kroz sjećanja" čitala je mlada pjesnikinja Katarina Pavičić.

Nakon prvih koraka u smjeru okupljanja hrvatskih studentskih povjesničarskih organizacija u okviru "Hrvatske studentske povjesničarske inicijative", u Rijeci je 21. i 22. ožujka bio organiziran okrugli stol na temu "Studij povijesti iz studentske perspektive", na kojem su uz Udrugu "Toma Arhiđakon" sudjelovale i udruge studenata povijesti iz Zadra (Udruga studenata povijesti Zadar – ISHA Zadar), Rijeke (Udruga studenata povije-

sti "Malleus") i Zagreba (Društvo studenata povijesti "Ivan Lučić-Lucius" i Klub studenata povijesti ISHA, Zagreb). U toj su prilici okupljeni predstavnice i predstavnici gotovo svih hrvatskih studentskih povjesničarskih organizacija raspravljali o ključnim pitanjima hrvatskih studija povijesti i hrvatske historiografije općenito.

Potkraj ožujka 2013. članice i članovi Udruge su uz stručno vodstvo dr. sc. Ite Praničević Borovac, više predavačice na Odjelu likovne umjetnosti Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu, organizirali obilazak splitskih kasnoantičkih i srednjovjekovnih crkava, poput: Sv. Trojice na Poljudu, Sv. Mikule u Velom Varošu, Sv. Martina iznad Zlatnih vrata, Sv. Anastazije, Sv. Andrije "de fenestris" i Sv. Mihovila, kako bi se šira javnost još jednom podsjetila na iznimnu vrijednost kulturno-povijesne baštine.

Predstavnici Udruge studenata povijesti "Toma Arhiđakon" potkraj travnja 2013. također su imali priliku sudjelovati i na osmim "Jadranskim susretima", održanima u Zadru, sa središnjom temom "Jadran – svjetsko more".

Kao jedan od ciljeva svojeg djelovanja Udruga je odredila i nastojanje za poboljšanjem studentskog standarda i uvjeta studiranja općenito. Tako se u organizaciji Udruge početkom svibnja 2013. održao niz događanja pod zajedničkim nazivom "Studenti Splitu!". Program je započeo u srijedu 8. svibnja, na 745. obljetnicu smrti Tome Arhiđakona, edukativno-glazbenom večeri pod nazivom "Split jednakih šansi", koja se održala u prostorijama Umjetničke akademije na Tvrđavi "Gripe" u Splitu, uz sudjelovanje slijepog studenta povijesti Ivana Bogdanovića, Aleksandre Kardum iz Centra za autizam Split i koncert pijanista Mladena Grgića.

U subotu 11. svibnja 2013. u dvorani fra Karla Balića na Franjevačkom klerikatu fra Ante Antića u Splitu održana je konferencija o obrazovanju osoba s invaliditetom: "I mi studiramo, zar ne?" Svrha konferencije, organizirane na inicijativu slijepog studenta povijesti Ivana Bogdanovića, bila je senzibiliziranje hrvatske javnosti o problemima, ali i mogućnostima na koje osobe s invaliditetom nailaze. Osim toga, cilj konferencije bio je pokazati splitskim studentima nastavničkog smjera kako se ponašati prema učenicima s invaliditetom pri održavanju nastave te ukazati na diferencijacije pri procesu studiranja između Splita i ostatka Hrvatske, pozitivne i negativne, te profilirati Split u hrvatski centar za studiranje osoba s invaliditetom.

Treća u nizu obilježavanja povijesnih obljetnica bila je 330. obljetnica početka oslobođanja Dalmacije od Osmanlija (kraj listopada 1683.). Pro-

gram obilježavanja obuhvatio je ciklus studentskih izlaganja s temama iz vojne, društvene, gospodarske i lokalne povijesti Dalmacije XVII. i XVIII. stoljeća, održanih u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu 24. listopada 2013., te posjet tvrđavi Klis, znamenitu mjestu protuosmanlijske borbe, 27. listopada 2013., uz domaćinstvo povijesne postrojbe “Kliški uskoci”, koja je predstavila svoje djelovanje i aktivnosti na području uvijek zanimljive oživljene povijesti.

Zahvaljujući uspješnoj suradnji s povijesnom postrojbom “Kliški uskoci”, pokrenuta je zajednička inicijativa za realizaciju projekta povijesne postrojbe iz vremena dinastije Trpimirovića. U tu je svrhu Udruga pokrenula suradnju s različitim institucijama, ponajprije muzejima, kao što je Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, ali i svim zainteresiranim pojedincima, kako bi projekt posvećen oživljenoj hrvatskoj povijesti IX., X. i XI. stoljeća doista bio autentičan i vjerodostojan.

Nedavno arheološko otkriće na lokalitetu “Ad basilicas pictas”, koje upućuje na postojanje još jednog rimskog amfiteatra uz amfiteatar u Saloni, potaklo je članice i članove Udruge da tijekom studenoga, uz stručno vodstvo profesorice Inge Vilogorac Brčić s Filozofskog fakulteta u Zagrebu i domaćinstvo Udruge za promicanje antičke kulture “Dioklecijanova legija”, organiziraju i posjet Dioklecijanovoj palači. Zahvaljujući tom posjetu, posjetiteljice i posjetitelji su imali priliku na nov i zanimljiv način upoznati se s bogatstvom koje taj splitski dragulj krije u svojim njedrima.

Udruga jepočetkom siječnja 2014., zajedno s Udrugom studenata biologije i kemije “Lacerta”, organizirala posjet marjanskim crkvicama i botaničkom vrtu na Marjanu. Posjet je bio organiziran uz stručno vodstvo profesorâ Filozofskog i Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Splitu: Tonije Andrić, dr. sc. Ivana Basića i Mirka Ruščića, te domaćinstvo Društva za zaštitu i unaprjeđenje Marjana “Marjan”. Uz obilazak crkve sv. Nikole, botaničkog vrta, crkve Gospe od Betlehema i crkve sv. Jeronima, svi zainteresirani su imali prigodu upoznati se s povijesno-umjetničkim i biološkim bogatstvom još jednog splitskog dragulja, Marjana.

Četvrta u nizu obilježavanja povijesnih obljetnica bila je 200. obljetnica propasti Ilirskih pokrajina (siječanj 1814.). U okviru obilježavanja 28. siječnja 2014. u prostorijama Sveučilišne knjižnice u Splitu održan je ciklus studentskih izlaganja s temama iz političke, vojne i pomorske povijesti te povijesti svakodnevnice Dalmacije na prijelazu iz XVIII. u XIX. stoljeće. Osim toga, program obilježavanja uključio je i sudjelovanje u Noći muzeja

2014. uz volonterke i volontere Udruge studenata povijesti "Toma Arhiđakon" i Udruge "Studenti za studente Split" u nekoliko splitskih muzeja: Muzeju športa - Kući slave splitskog športa, Hrvatskom pomorskom muzeju, Muzeju grada Splita, Etnografskomu muzeju i Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika. Na taj su način članice Udruge tijekom Noći muzeja, uz suradnju sa splitskim muzejima, u interakciji sa širom javnosti imale priliku predstaviti i određene teme iz ciklusa izlaganja posvećena 200. obljetnici propasti Ilirskih pokrajina. U cilju promicanja i populariziranja povijesti, ali i brige za očuvanje povijesne baštine, Udruga je početkom ožujka, uz suradnju s Muzejom hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu i Turističkom zajednicom grada Solina, zajedno s povijesnom postrojbom "Kliški uskoci" organizirala i akciju čišćenja arheološkog lokaliteta Rižinice. Na taj način Udruga je tijekom prvih dviju godina svoga djelovanja nastojala ostvariti svoje ciljeve te zainteresirati studentsku zajednicu, kao i širu javnost, za svoje aktivnosti.

Naposljetku osobito zahvaljujem svima koji su nas podržavali u našem dosadašnjem djelovanju!

Znak udruge Toma Arhiđakon predstavlja prožimanje nacionalnih hrvatskih elemenata, međusobno isprepletenih unutar Dioklecijanove palače kao simbola našeg grada Splita. To ujedno predstavlja sintezu zajedničke misli ukorjenjenosti grada Splita u hrvatsku povijest i kulturu. Unutar Dioklecijanove palače su istaknute dvije glavne ulice *Cardo* i *Decumanus* koje pulsiraju bilo grada hrvatskom sviješću simbiotski integriranoj hrvatskom šahovnicom. Iznad Dioklecijanove palače nalazi se hrvatski pleter, koji je iznimno važan hrvatski brand, a istovremeno lijepi umjetnički detalj koji je svoje mjesto našao na mnogim hrvatskim predromaničkim crkvama. Dominantne boje crvena, bijela i plava jasno ukazuju na boje hrvatske zastave, a plava boja na kojoj se nalazi natpis "Split" ističe položaj grada Splita koji je smješten na moru, te kao takav otvoren mediteranskim kulturološkim utjecajima. Ime udruge Toma Arhiđakon unutar sebe veze sve one navedene elemente koji se odnose na hrvatsku, splitsku te mediteransku baštinu koja je svoj izraz našla u osobi kao što je bio Toma Arhiđakon. S druge strane, Toma Arhiđakon trajno predstavlja neiscrpan izvor za naše povjesničare, oko kojeg su se često vodile polemike i rasprave u vezi njegova djela. S tim u vezi, ime koje je nadjenuto Udruzi treba biti poticatelj i paradigma mladim naraštajima povjesničara, koji će na primjeru "kontroverzija" oko osobe kao što je bio Toma Arhiđakon voditi snažne i nadasve konstruktivne rasprave, vođene vizijom otkrivanja neistraženih putova naše povijesne zbilje.

Autor ovih redaka kao i znaka Udruge je Romano Stipan, student druge godine diplomskog studija povijesti i filozofije.